

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ชื่อเรื่อง สถานภาพไทศึกษา: กรณีการผสมผสานทางชาติพันธุ์และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

ชื่อนักวิจัยและสถาบัน อาจารย์ ดร. อานันท์ กาญจนพันธุ์
ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

แหล่งทุน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

วัตถุประสงค์ เพื่อประเมินและการสังเคราะห์ภาพรวมของทิศทางการวิจัยด้านไทศึกษา ในแง่ของกรอบความคิด ทฤษฎี และวิธีการวิจัย สำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการวิจัยในอนาคต

- วิธีการวิจัย
- 1) การจัดจำแนกประเภทของงานวิจัย ตามกรอบความคิดและวิธีการศึกษา
 - 2) การวิเคราะห์และประเมินสถานภาพของการศึกษาวิจัย โดยเปรียบเทียบแนวทางการศึกษาของนักวิจัยกลุ่มต่างๆ ทั้งนักวิชาการท้องถิ่น นักวิชาการตะวันตก และนักวิชาการไทย
 - 3) การสังเคราะห์ภาพรวมของทิศทางการศึกษา ในแง่ของประเด็นข้อถกเถียงสำคัญ ปัญหาข้อจำกัดในการศึกษา และแนวทางของการศึกษาในอนาคต

ระยะเวลา มิถุนายน 2540 - กรกฎาคม 2541

ผลการวิจัย พบว่ามีแนวทางการศึกษา 5 แนวทาง ซึ่งมีกรอบความคิด วิธีการวิจัย และการตอบคำถาม ที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนในแง่ของความเข้าใจความหมายของชาติพันธุ์ กล่าวคือ 1) การศึกษาลักษณะดั้งเดิมทางชาติพันธุ์ 2) การศึกษาการแลกเปลี่ยนและการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรม 3) การศึกษาการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ 4) การศึกษาประวัติศาสตร์ของการผสมผสานทางชาติพันธุ์ และ 5) การศึกษาความเป็นตัวตนทางชาติพันธุ์

ส่วนทิศทางการศึกษาที่ผ่านมา นั้น จะมีผลงานการศึกษาส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ใน 2 แนวทางแรก ส่วนแนวทางการศึกษา 3 แนวทางหลังมีผลงานวิจัยน้อยมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กระแสความคิดของนักวิจัยท้องถิ่น และนักวิจัยชาวไทยบางส่วน มุ่งที่จะค้นหาลักษณะของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของวัฒนธรรมไท แต่ไม่สามารถอธิบายความผันแปรและลักษณะหลากหลายทางวัฒนธรรมในระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไท ภายใต้บริบททางสังคมที่อาศัยอยู่ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นปัญหาสำคัญในการวิจัย ที่จะอธิบายพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท

สำหรับการศึกษาอีก 3 แนวทางนั้น มักจะจำกัดอยู่ในหมู่นักวิชาการชาวตะวันตกบางกลุ่ม และนักวิชาการชาวไทยส่วนน้อย ซึ่งมีกรอบความคิดพื้นฐาน ที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความเคลื่อนไหวของกลุ่มชาติพันธุ์ ด้วยการนำเสนอแนวความคิดเชิงทฤษฎีที่ท้าทายหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคม การผสมผสานทางชาติพันธุ์ การทำให้เป็นไท และการสร้างความเป็นตัวตนทางชาติพันธุ์ เป็นต้น

แต่แนวการศึกษาทั้ง 3 นี้ ก็ยังไม่สามารถตอบคำถามทั้งหมด โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ที่หลากหลายและซับซ้อน ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยกับกลุ่มชนท้องถิ่นอื่นๆที่อาศัยอยู่ด้วยกัน ว่ามีพัฒนาการไปในทิศทางใด และภายใต้เงื่อนไขที่แตกต่างกันอย่างไรบ้างในประวัติศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ ซึ่งคงต้องการการผสมผสานระหว่างแนวคิดต่างๆมากขึ้น พร้อมๆกับการคิดค้นแนวความคิดใหม่ๆด้วย

สำหรับการสังเคราะห์และพัฒนาแนวความคิดใหม่ๆ เพื่อการวิจัยในอนาคตนั้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสำคัญในแง่ของวิธีการศึกษา อย่างน้อย 3 ประการด้วยกัน กล่าวคือ

วิธีการศึกษาแบบแรก มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยการวิจัยภาคสนามทางด้านมานุษยวิทยา อย่างเจาะลึกมากขึ้น ซึ่งเป็นวิธีการที่ต้องใช้เวลาค่อนข้างยาวนาน ควบคู่กับ การวิเคราะห์ ตีความ และตรวจสอบเอกสารโบราณประเภทตำนาน ด้วยมุมมองจากหลายๆสาขาวิชา

วิธีการศึกษาแบบที่สอง จะต้องเน้นการตั้งคำถามในการวิจัยให้มากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับคำถามที่มีลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ และท้าทายข้อสรุปเดิมๆ แทนวิธีการศึกษาในเชิงบรรยาย

วิธีการศึกษาแบบที่สาม ต้องให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ในเชิงองค์รวม และเชิงเปรียบเทียบมากขึ้น ซึ่งคงต้องอาศัยแนวความคิดทางด้านสังคมศาสตร์ เพื่อมาช่วยสังเคราะห์องค์ความรู้ที่มีลักษณะเคลื่อนไหวและเป็นกระบวนการ

Executive Summary

Research Title	State of Tai Studies: The Case of Ethnogenesis and Cultural Exchange
Researcher	Anan GANJANAPAN Ph.D. Department of Sociology and Anthropology Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University
Funding	Thai Thailand Research Fund (TRF)
Objectives	To assess and synthesize the overall trends in Tai studies through concepts, theories and research methods to be used as a guideline for the future research.
Research Methods	1) Classify research works by their conceptual frameworks and research methods. 2) Analyze and assess the state of research works by comparing works done by local, western and Thai researchers. 3) Synthesize the overall trends of research works through their debates, limitations and the future issues.
Duration	June 1997-July 1998.
Research Results	Five schools of thoughts are found among the studies, covering different conceptual frameworks, research methods and outcome especially on the concept of ethnicity. They are; 1) The study of primordial ethnicity, 2) The study of cultural exchange and influence, 3) The study of changing statuses of ethnicity, 4) The study of ethnohistory of ethnogenesis. 5) The study of ethnic identity.

Up to the present, most research works opted for the first two schools of thought rather than the last three. This trend clearly indicates the objectives of both local and Thai research scholars in the search for the origin of common Tai cultural character. But they are unable to explain cultural variations among Tai groups who are mostly living side by side with other ethnic groups. This issue should be considered as the most important research question if the future development of Tai groups will be explained.

Only western and a few Thai scholars took the last three school of thoughts as their conceptual tools which stressed the cultural diversity and the dynamics of ethnicity. They have offered a number of challenging concepts for Tai studies, i.e ethnicity as changing social status, ethnogenesis, Tai-ization and the construction of ethnic identity etc.

However, each individual school of thought cannot offer the complete explanation for all questions, especially on the issues of diversity and complexity of relationships between Tai and other local ethnic groups who are living in the same area. There are still many questions to be explained, for instances, what is the direction of development and under what conditions the history of such relationships take place. These questions require some kind of cooperation between various schools of thought as well as a development of new concepts.

In order to synthesize and develop new concepts for future research, at least three critical research methods are required:

1) Long-term and in-depth anthropological field research is needed together with serious analytical and interdisciplinary studies of old manuscripts such as Tamnan.

2) Critical formulations of research questions are required to challenge the existing observations which are mostly based on descriptive knowledge.

3) Analysis should be both holistic and comparative in nature. The use of social science concepts are also essential in synthezing the knowledge of dynamic process.